

Marta Niedbało

"Rocznik Białskopodlaski", t. 8-9,
Biała Podlaska 2000-2002 : [recenzja]

Radzyński Rocznik Humanistyczny 2, 235-238

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

***Rocznik Bialskopodlaski*, tom VIII – IX, Miejska Biblioteka
Publiczna w Białej Podlaskiej,
Biała Podlaska 2000-2001, ss. 380**

W 2001 r. ukazał się VIII i IX tom *Rocznika Bialskopodlaskiego*. Nad redakcją naukową tego i kilku wcześniejszych tomów czuwał Jerzy Flisiński. Podział rocznika w większości tomów jest podobny. Składają się na niego cykle artykułów i rozpraw, studiów i materiałów, recenzji i not o autorach publikacji. Cechą wyróżniającą omawiany rocznik jest zamieszczenie w odrębnym bloku tematycznym, zatytułowanym *Sylwetki*, artykułów o charakterze biograficznym. Wyjątkowo w tym numerze nie ukazały się sprawozdania.

Problematyka opracowań dotyczy zasadniczo historii regionalnej, aczkolwiek nie brak takich, które mają szerszy wymiar. Te ostatnie dotyczą najczęściej tematyki kościelnej i są w większości pokłosiem sesji naukowej pt. *400-lecie Unii Brzeskiej*, jaka odbyła się w Białej Podlaskiej w 1996 r. Region, o którym piszą autorzy rocznika, to szeroko rozumiane południowe Podlasie, a więc powiat bialski, włodawski, parczewski i radzyński. Tom VIII – IX *Rocznika Bialskopodlaskiego* ma wyraźnie zarysowany charakter tematyczny. Wyodrębnić można grupę opracowań dotyczących historii wojskowości i, jak już wcześniej wspomniałam, historii Kościoła w różnych okresach.

Jako pierwszy zamieszczony został artykuł Marka Wagnera zatytułowany *Pers na Podlasiu. Z dziejów osadnictwa wojskowego na ziemiach podlaskich w drugiej połowie XVII w.* Jest to temat nowy, dotychczas zajmowano się głównie problemem osadnictwa tatarskiego. Na przykładzie losów bohatera niniejszego opracowania ukazana została droga awansu cudzoziemca w XVII-wiecznej Polsce. Akcja osadzania oddanych i zdolnych wojskowych na terenach pogranicza polsko – litewsko – pruskiego związana była z działaniami dworu królewskiego mającymi na celu wzmocnienie obronności kraju.

Następny artykuł Edwarda Kospatha-Pawłowskiego dotyczy 1 pułku saperów im. gen. Tadeusza Kościuszki w wojsku II Rzeczypospolitej. Autor omówił dzieje pierwszej polskiej kompanii saperów (organizowanej podczas I wojny światowej przez Mieczysława Dąbkowskiego), reorganizację wojsk inżynieryjno-saperskich po odzyskaniu niepodległości i przekształceniu pułków w samodzielne bataliony. Opisał działania frontowe w latach 1919-

1920 trzech batalionów – 8, 18 i 28. W ostatnim podrozdziale omówił sytuację po demobilizacji i dostosowanie struktur 1 pułku saperów do warunków pokojowych.

Dariusz Sikora zajął się historią Batalionów Chłopskich w powiecie bialskim w latach okupacji hitlerowskiej. Opisał funkcjonowanie obwodu BCH Biała Podlaska, politykę okupanta wobec wsi polskiej oraz działalność zbrojną Batalionów Chłopskich w powiecie. Autor wykorzystał do swojej pracy m.in. materiały z Archiwum Zakładu Historii Ruchu Ludowego w Warszawie, głównie wspomnienia i relacje.

Kolejny artykuł, również autorstwa D. Sikory, pt. *ZWZ – AK w powiecie bialskim 1939-1944* jest próbą scharakteryzowania funkcjonowania obwodu AK Biała Podlaska. Autor omawia działania Kedywu, działalność zbrojną oddziałów partyzanckich i akcję „Burza” w tym regionie.

Artykuł Roberta Ziętka dotyczy ukraińskiego podziemia nacjonalistycznego. Omówiona została działalność Służby Bezpieczeństwa Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów (OUN) na terenie powiatów włodawskiego i bialskiego w latach 1945-1947. Autor w obszernym i bardzo szczegółowym artykule opisał także genezę powstania tej organizacji bojowej.

Opracowanie Małgorzaty Danielak-Chomać zapoczątkowuje tematykę kościelną niniejszego periodyku. Autorka zajęła się dziejami konwentu reformatów w Białej ufundowanego z inicjatywy Michała Kazimierza Radziwiłła i jego małżonki Katarzyny. Następni właściciele miasta także hojnie uposażali braci franciszkanów i potwierdzali wcześniejsze nadania przodków. Okres świetności Białej pod rządami Radziwiłłów był też okresem dobrej kondycji zakonu. Konwent zaczął podupadać pod koniec XVIII wieku, gdy wraz ze śmiercią Karola Stanisława Radziwiłła „Panie Kochanku”, reformaci stracili ostatniego możnego opiekuna.

Artykuł Henryka Gmiterka zatytułowany *Polski obóz protestancki wobec unii brzeskiej na przełomie XVI i XVII wieku* był referatem na sesji naukowej pt. *400-lecie Unii Brzeskiej*. Autor przeanalizował skutki zawarcia unii między Kościołem Rzymskim i prawosławiem. Poświęcił też nieco miejsca jej aktywnym przeciwnikom ze strony Kościoła Wschodniego. Jednym z nich był wojewoda kijowski Konstanty Ostrogski, który popleczników dla swoich celów szukał nawet w obozie protestanckim.

Kolejny z artykułów również został wygłoszony na wspomnianej sesji. Jan Ziółek zajął się udziałem duchowieństwa greckokatolickiego w powstaniach narodowych. Zauważył, że ich wkład w zrywy niepodległościowe

był raczej niewielki, choć podkreślił pozytywną postawę zakonników klasztoru bazylianów.

Następna praca ks. Mariana Stepulaka jest próbą przedstawienia antropologiczno-psychologicznej interpretacji męczeństwa błogosławionych Unitów Podlaskich. W pierwszym podrozdziale autor przedstawił historię męczeństwa Unitów z Pratulina na tle epoki. Następnie dokonał psychologicznej analizy pojęcia „męczeństwo” i przedstawił koncepcję człowieka jako męczennika za wiarę. Dwa ostatnie podrozdziały dotyczą aktualnej sytuacji religijnej na Podlasiu. Autor rozpatrzył ją w aspekcie socjologicznym i pod kątem psychologii religii.

Wiesław Romanowicz w swoim artykule ukazał różnice w postawach ekumenicznych między młodzieżą Kodnia i okolic a aktywnymi uczestnikami Kodeńskich Spotkań Ekumenicznych, odbywających się systematycznie od 1984 r.

Kolejne opracowanie Celestyna Wrębiaka zamyka blok artykułów i rozpraw. Dotyczy historii kultury materialnej i etnografii. Autor zajął się zagadnieniem kowalstwa ludowego na terenie północno-wschodniej Lubelszczyzny. Artykuł powstał na bazie pracy badawczej, jaką prowadzi Muzeum Południowego Podlasia w Białej Podlaskiej. Opisanie zostały w nim narzędzia i wyroby kowalskiego rzemiosła, nauka zawodu i niektóre zajęcia wykonywane przez kowali. Tekst uzupełniony został tablicami zdjęciowo-rysunkowymi, mapami oraz zestawieniem eksponatów działu etnografii bialskiego muzeum.

Dział *Studiów i materiałów* zawiera tylko jeden artykuł autorstwa Jerzego Flisińskiego. Jest to zbiór postulatów badawczych dotyczących najdawniejszych dziejów Podlasia. Autor zachęca do podejmowania różnych tematów dotyczących przeszłości tego regionu i wyraża nadzieję na powstanie w przyszłości całościowego opracowania historii Podlasia.

W kolejnej części rocznika zatytułowanej *Sylwetki* zostały przedstawione postacie historyczne związane z Podlasiem. Cykl otwiera artykuł Rafała Dmowskiego. Autor zajął się postacią ks. biskupa Adama Naruszewicza. Omówił jego działalność historyczną i wkład w rozwój historiografii polskiej i regionalnej. Podkreślił zaangażowanie biskupa łuckiego, administrującego w Janowie Podlaskim, w dzieło uporządkowania akt archidiaconatu brzesko – janowskiego z lat 1469-1657.

Anna Poniatowska w swoim artykule ukazała funkcjonowanie systemu patronalno-klientarnego łączącego Stanisława Konarskiego z Janem Klemensem Branickim w latach 1755-1771. Współpraca między pijarem ks.

Stanisławem Konarskim i podlaskim magnatem miała charakter szczególny. Zaowocowała wieloma pismami politycznymi będącymi przykładem myśli oświeceniowej w Polsce.

Arkadiusz Kołodziejczyk jest autorem, ostatniego w tym tomie, opracowania zatytułowanego *Władysław Rawicz 1832-1863 – naczelnik cywilny województwa podlaskiego w powstaniu styczniowym*. Autor opisał życie W. Rawicza, pracę na niwie gospodarczej, starania o podnoszenie oświaty i kultury rolnej na wsi. Jego majątek Grochów był ośrodkiem życia towarzyskiego i kulturalnego dla całej okolicy. W artykule omówiona została działalność przedpowstaniowa bohatera, funkcje powstańcze, aresztowanie, osadzenie w siedleckim więzieniu i publiczna egzekucja na oczach młodzieży gimnazjalnej.

Tom uzupełniają recenzje publikacji historycznych. Albin Koprucki zrecenzował *Sytuację polityczną Królestwa Polskiego w świetle tajnych raportów naczelników Warszawskiego Okręgu Żandarmerii z lat 1867-1872 i 1878* opracowaną przez Stanisława Wiecha i Wiesława Cabana oraz pracę Jerzego Doroszewskiego pt. *Zakłady kształcenia nauczycieli w województwie lubelskim w latach 1918-1939*. Tomasz Demidowicz jest recenzentem opracowania Jerzego Flisińskiego pt. *Szkoły w XVIII – XIX wieku. Monografia I Liceum Ogólnokształcącego im. J.I. Kraszewskiego oraz Dziejów parafii Sobienie Jeziory* autorstwa Jerzego Mariana Cygana OFM Cap. Pracę Konrada Zielińskiego zatytułowaną *Żydzi Lubelszczyzny 1914-1918* omówiła Joanna Janicka.

Jak już wspomniałam, całość tomu VIII – IX zakończona została krótkimi notami o autorach i recenzentach.

Marta Niedbała (Siedlce)